

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 4 krone.

za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škoflje 3 krone.

Uredništvo v Alojzijevišču, upravništvo v Marijanišču.

Kako da se pevci tako izkušeni boje?

(Iz življenja za življenje.)

Tele vrstice bodo malokomu všeč, to pa zato ker so vzete iz življenja in zlasti ker bi utegnil taalioni sam svojo podobo v njih zagledati.

Kolikrat sem slišal od raznih organistov vsestranske pritožbe, da mu pevci takoj uidejo, da jih ni moč obdržati, da si ne puste nič reči in so tako hitro užaljeni, da jih — če sploh obstanejo — zlasti ni moč k izkušnjam dobiti.

Dolgo časa se že pečam s poukom petja, dolgo časa istotako vestno zasledujem razmere med našimi organisti in pevci in poznam malodane vse dobre in slabe strani. Zato bo ta slika — upam — resnična, čeprav negativna, to se pravi, poizkušal bom navesti vzroke, ki s strani organistov, oziroma pevovodij odganjajo pevce od izkušni in sodelovanja pri cerkvenem ali društvenem petju.

1. Rad bi poznal pevce, ki bi radi hodili k izkušnjam, če ni organist na izkušnjo nikoli pripravljen. Pevci se že zbirajo, organista še ni, ali pa brž odide uro navijat, cerkev zaklepat, na kor note iskat itd. Ko se enkrat vendarle ustanovi pri pevcih, pa ne ve, ne kaj bodo peli, niti ne sanja se mu ne, česa potrebuje za prihodnjo nedeljo, nič ne ve kaki prazniki ali slovesnosti se bližajo. In namesto da bi pevovodja pevce vodil, zahteva od pevecov, naj ga vodijo, naj mu povedo, katero pesem bi peli, kaj naj bi se učili. Nekoliko to pesem — morda prav slabo — zabrenka na klavir ali poizkusi na harmoniju, zdaj zopet drugo in tako jih poizkuša, dokler se pevcem ne zazdi, da je čas oditi domov. Tako preide ura, ne da bi se pevci kaj učili.

Potem se pa marsikdo pritožuje: našim pevcem nobena pesem ni všeč. Kako naj jim bo všeč! Malo je pesmi, ki bi jih morda slabo igrane, brez razuma — neuki pevce umel ali se morda celo zanje navdušil. Umeval jih bo in se zanje navdušil, ako mu jih organist v vsej njih lepoti pokaže, dobro razloži in lepo z umevanjem in čustvom zaigra.

2. Pa recimo, da so skladbe tudi pripravljene, koliko je pa organistov pri nas, ki bi se potrudili, da bi natančno preštudirali, kako naj se besede izgovarjajo, kako naj se stavki po zmislu dele, kak tempo je najbolj primeren, katere besede, oziroma kateri zlogi se morajo bolj povdariti, kje naj se z glasom narašča, kje pada itd. itd. Zakaj nemogoče je komponistu, da bi za eno kitico napisal vsa dinamična znamenja. To kar je po skladbah zapisano: *p mf f* < > to je le ogrodje in kdor bi se samo na to držal, še ne more reči, da njegov zbor dobro poje. No, pa so še tisti na ozare sejani, ki to v praksi izvedejo, kar je od skladatelja nujno predpisano. Kaj še le, da bi si kdo za posamezne kitice sestavil poseben tempo, samosvojo dinamiko oziroma agogiko! In če tega ni, pesem ne bo nikoli lepa, ne more učinkovati in seveda tudi pevec ne bo izkušnja kdovekaj veselila, ker ni nikoli nič novega: vedno enakomerno kričanje, nove so kvečjemu note.

3. Marsikdo vidi vsaj pisane znake, toda ne zna pevcev agogike naučiti. Jih pač opominja: *psst* — *pianissimo*, *ssst* — tiho, *decrecendo* — toda pevci jo po svoje naprej režejo *forte*, če ne *fortissimo*¹⁾. Prav tako taalioni opominja: lepo izgovarjajte, sam pa tega nikdar ne pokaže, komaj kak zlog jasno izgovori: s samimi čistimi opomini se čudovito malo doseže. Če hočeš, da ti pevci pojo tiho ali pojemaje: ustavi jih, daj dvajsetkrat ali tridesetkrat isto mesto ponoviti, dokler ne gre dobro: res tiho, res pojemaje; boš videl kako jih boš kmalu imel na vrvi: samo malo migneš, pa bo vse utihnilo ali naraščalo ali pojemalo z glasom. In pouk jih bo veselil in njih lastno petje jih bo razvnelo. — Sicer je pa res, da nobena reč pri pouku petja — zlasti izpočetka — ni težja, nego ta: privaditi pevce na lepo, jasno, precizno izgovarjanje in na lepo agogiko, oziroma dinamično stopnjevanje. Celo v krajih, kjer ljudje sicer besede jasno, izrazito, ostro izgovarjajo, celo tam opazuješ čudno navado, da pevci veliko slabše izgovarjajo pri petju nego v navadnem govoru; vokali so pogosto nejasni, konsonanti nekako plehki, brezizrazni, akcentov pri petju sploh več ne poznajo ne²⁾. Seveda petje potemtakem ne more biti lepo — saj se morajo konsonanti pri petju zlasti v veliki cerkvi še veliko ostreje, vokali veliko jasneje izgovarjati, akcenti bolje markirati nego pri navadnem govoru. Zato tudi ni priznanja in ni veselja do pouka, do izkušenj, kjer — to pevci dobro čutijo — manjka oživljajočega duha.

4. Veliko nevolje vzbuja med pevci, če ni rednih vaj. Enkrat — kedar se pevovodju ravno poljubi — jih je kar na kupe, potem pa zopet nič. Ali dnevi za izkušnje so določeni, pa se izkušnja brez vzroka odpoveduje. Če hočeš imeti pevce vedno vesele pri izkušnji in pridne, drži se sam reda strogo, vestno, tvoja zložnost se bo takoj prenesla na pevce in jih ne bo blizu.

5. Koliko pevcev opušča vaje samo zaradi tega, ker pevovodja čaka in čaka po pol ure in več, da bi vsi prišli. Drugim, ki so že tukaj, se seveda

¹⁾ Ta *psst* se pogosto tudi čuje s kora po cerkvi, pa je najslabše izpričevalo za organista: če jim ne znaš z očmi, z roko, hrbotom, ramani, obrazom dopovedati, da morajo tiho peti, s sikanjem jim ne boš, to je znamenje popolne onemoglosti.

²⁾ Prav o tej točki bi kazalo napisati posebno psihološko, oziroma fiziološko študijo.

zdi potrata časa in zamuda, pri delu samo sedeti in čakati, marsikdo ima tega enkrat zadosti, da ga potem več ni na izpregled. — Takoj začni počevati, ko prvi pride! Prvič to na zakesnele vpliva, da se hitro in z vnemo poprimejo, drugič jih pa priganja, da se v prihodnje kar le moč podvzajajo. Če pa odlašáš in čakaš, bodo peveci — bodi prepričan — še bolj odlašali in navsezadnje vajo odložili. Godilo se ti bo kakor semtertje kakemu dobremu in postrežljivemu gospodu, ki ljudi z mašo čaka: čimbolj čaka, tembolj ljudje v cerkev mude.

6. Marsikak organist misli pevec s tem za izkušnje navdušiti, da jim venomer pripoveduje „storije“ iz orglarske šole, iz svojega vojaškega življenja, ali jim razlaga rodovnik sorodnikov do tretjega rodu — pri vsaki izkušnji ista reč, isti neslani dovtipi, da se pevcem že gabi; seveda potem peveci pravijo: ne gremo več! — Na vedni smeh in šalo ne boš ujel preprostih kmečkih pevcev, za prazne čenče zlasti poleti ne hodijo radi, ko je malo spanja pa veliko dela; za prazni nič si ne bo nihče rad utrgoval po dve ali tri ure tako potrebnega spanja ali zamujal nujnega dela. Ljudem, trudnim, počitka željnim se hoče resnega pouka; k resnemu, premišljenemu pouku pa kljub delu in utrujenosti radi prihajajo in če treba — dolgo vzdrže.

7. Treba je tudi znati s peveci občevati. Peveci niso hlapeci ampak so-trudniki organistovi. Če si se morda dve ali tri leta dlje izobraževal v orglarski šoli, zato še nimaš nobenega vzroka se čutiti kdovekaj vzvišenega nad svojimi peveci. Pogosto ima preprosti pevec ali navadna neuka kmečka pevka vsaj toliko ali celo več zmisla za pravo lepoto petja nego organist; včasih lažje prineš takega preprostega človeka, da bo lepo pel, pravilno akcentuiral, jasno izgovarjal, nego moža, ki se je celo svoje življenje z glasbo pečal.¹⁾

To občevanje ali recimo razmerje organista do pevcev je večkrat na dve strani narobe: eden pevcem prav vse pusti: počno kar hočejo, prav nič jih ne zna krotiti in tako mu lahko en pevec ali pevka, ki ne da nikoli miru, ki vedno z nepotrebnim govorjenjem ali smehom celi zbor moti, eden mu lahko vse druge vznevolji in celo odžene. Drugi je pa zopet pretirano strog: ne zna reči krotke besede, ne pozna prav nobene šale, niti med odmorom, vedno gleda, kakor bi se za Triglavom k nevilhti pripravljalo in ob vsaki priliki zagrmí in udari... Jaz pravim, da je predrtó malo ljudi, ki bi bili zadovoljni, še če jih po pravici kregaš in s prijazno besedo; kaj še le če ni krivde in pa beseda ostra! Sicer je res potreba, da človek pevec semtertja nekoliko ošteje, toda mora besede tehtati in dobro premisliti, koliko sme reči. Saj marsikaj preneso, toda le če so dodobra prepričani, da so res vsaj toliko krivi, kolikor se jim očita.²⁾ Če pa niso krivi, to dobro vedo in z vso zgovornostjo jih ne boš prepričal, da so krivi.

¹⁾ To je istina, sem že na več takih slučajev naletel.

²⁾ Pa semtertje naletiš, da je tisti, ki se jezi in pevec ošteva, sam največ kriv: ali ni prav intoniral, ali je sam napačno pel, ali slabo orglal, ali pa je brez dovoljne priprave skladbo na kor spravil itd.

Poleg tega moraš biti mož, da znaš pevce voditi do zmage, tvoja strogost, tvoja disciplina mora biti taka, da ima kaj uspeha, da pevec čutijo: to kar pevovodja ukazuje, je dobro utemeljeno in to kar od nas zahteva, se je še vselej izkazalo kot modro premišljeno in najboljše: če smo natančno ubogali, smo dobro delali, če pa ne, je bilo pa zanič. Če si tak mož, lahko kaj rečeš, če jih pa ne znaš naučiti, potem jih pa nimaš pravice prijemati, ako ne pojo kakor bi bilo treba.

8. Precej zborov je že razgnala ali vsaj pevcev je odpodila tale navada, če pevovodja enega ali zlasti eno brez posebnega vzroka odlikuje in ji prednost daje. Če hočeš, da bodo ženske v edinosti med seboj živele in da ne boš imel dveh strank med njimi, morajo biti vse enake: sploh z vsemi pevci enako prijazno občuj, vsakemu prijazno besedo privošči in vesel obraz pokaži. Pa se zgodi: eden je vse, enemu vso prijaznost, drugemu leto in dan niti ene besede. Taka reč boli in mora biti svetniški značaj, da to mirno prenese. Taki so pa kaj redko sejani.

9. Če hočeš ineti, da bodo peveci navdušeni, vneti: nikar ne segaj vedno po najlažjih skladbah, ne daj se premotiti po reklamnih noticah, ki priporočajo skladbe z besedo: jako lahke skladbe, kakor nalašč za naše zборе po deželi... in kar je še enakega. Marsikdo res samo po takih sega, s tem pa ne pomisli, da pri tem sam zastaja, izgublja zmisel za lepo glasbo; pri tem zastaja njegov zbor, ki izgublja veselje do učenja, ker mu siliš v jed vedno eno in isto malo tečno, premalo krepko hrano.¹⁾ Čimbolj se trudiš, da bi uvel v svoj zbor boljše, recimo tudi težje skladbe, ki stanejo truda, temraje bodo peveci hodili in tem zvesteje se učili. Poznam zборе, ki so bili najbolj številni takrat, ko so se urili v težkih skladbah, ko so trpeli in se z vsemi močmi trudili, da so spravili težke, umetne skladbe pod streho. Ko so jih pa začeli venomer pitati z lahkimi pesmimi, vsakdanjimi skladbami,²⁾ tedaj so začeli zaostajati in počasi razpadati.

Naj bo dovolj! Je že še kaj takega, kar zadržuje in ovira veselje pevcev do pevskih vaj, tudi peveci sami imajo svoje napake in marsikaj zakrvice: toda članek je namenjen za ogledalo organistom, zato naj končam s temi vzroki, ki ni noben umišljen, ampak so vsi pobrani iz življenja, iz lastne izkušnje.

F. — c.

Gregorianski koral, njegov postanek, razvoj in uporaba.

(Po svojih predavanjih na poučnem tečaju v Ljubljani spisal dr. Jos. Mantuani.)

(Konec.)

Njemu je sledil kot praktičen glasbenik Gašper Ett (1788—1846), ki je začel negovati gregorianski koral. Da bi ga zbližal s pevci svoje dôle in jih pridobil zanj, ga je prepisal v novodobne glaske in ključe.

¹⁾ Kolikokrat so mi že peveci tualitam tožili, da ni nič novega, vedno pesmi enakomernega značaja, podobnih glasovnih in harmoničnih postopov, „da človek — tako pravijo — vse veselje izgubi.“

²⁾ Kakršnih je preveč n. pr. v zbirki „Slava Brezmadežni“ in drugod.

Največji sunek pa je dal koralovemu vprašanju Anton Friderik Just Thibaut (izr. Tibô), profesor pravožnanstva na vseučilišču v Heidelbergu (1772—1840). Leta 1825. je izdal imenitno knjigo „Über Reinheit der Tonkunst“, v kateri je podal nekako občno estetiko, dasi brez znanstvene podlage, in v kateri odklanja novo romantiko v glasbi. Praktično je zastopal svoje ideje na ta način, da je ustanovil majhen a izvežban zbor, ki se je vsak teden shajal v njegovi hiši in tam proizvajal stare cerkvene skladbe, med temi tudi „pristine“ gregorianske speve.

Istočasno se je začela pripravljati tudi temeljita preobrazitev cerkvenega petja na podlagi vestnega izpolnjevanja liturgičnih predpisov. Že l. 1836. je izdal H. B. Weiss svojo pevsko šolo za koral pod naslovom: „Choralgesangschule oder leichtfasslicher Unterricht in dem gregorianischen Choral mit Rücksicht auf den Römischen, Mainzischen, Trierischen und Französischen Choral“, torej knjigo, v kateri se že kaže pozornost na razliko med napevi. Glavni zastopnik te struje je opat solesmeski Dom Prosper Guéranger (izr. Geranžé, 1805—1875). Leta 1840—1842. je izdal svojo imenitno knjigo o poduku v liturgiki („Institutions liturgiques“) in l. 1841—1846. razlago cerkvenega leta gledé na liturgijo („Année liturgique“). V Reznu je na podlagi misli, sproženih od Thibauta in Guérangerja pričel preosnovno cerkvene glasbe tamošnji kanonik, dr. Karol Proske (1794—1861) s tem, da je pomogel v prvi vrsti polifoničnim glasbotvorom 16. veka do veljave s praktičnim proizvajanjem v cerkvi. Pri tem se je oziral tudi na boljše popevanje gregorianskega koral. Njegovi pristaši so ga krepko podpirali. Janez Jurij Mettenleiter (1812—1868) je priredil l. 1853. ročno knjigo koralnih napevov pod naslovom: „Euchiridion chorale, sive selectus locupletissimus cationum liturgicarum iuxta ritum S. Romanae ecclesiae“, katerim je pridejal tudi spremljavo na orglah.

Temu se je pridružil Mihael Hermesdorff (1833—1885), duhovnik in stolni organist v Treviru. Ustanovil je posebno društvo za gojenje koral (Choralverein) in izdal l. 1863. „Graduale ad usum romanum cantus s. Gregorii“. Žal, da ni imel dovolj dobrih virov pred seboj. Vendar pa je bil ta poizkus, vpeljati tradicionalne koralne napeve, enkrat storjen in objavljen. Dokaj boljša je druga izdaja te knjige, ki je izšla l. 1876—1882. Vsporedno s tem delom je naraščalo zanimanje in ž njim teoretično slovstvo. Tu zavzema odlično mesto Karol Frančišek Emil pl. Schafhäutel (1803—1890), profesor geognozije v Monakovem, ki je pa bil poleg tega izboren glasbenik. Izdal je l. 1869. knjigo: „Der echte gregorianische Choral in seiner Entwicklung“, katero je 18 let pozneje še poglobil v spisu: „Ein Spaziergang durch die liturgische Musikgeschichte der Katholischen Kirche. 1887“. Duhovnik Raimund Schlecht, semeniški prefekt v Eichstättu (1811—1891) je skrbel bolj za praktične izdaje („Officium nativitatis Domini“, 1843, „Vesperae breviarii Romani“, 1852 i. dr.), a je tudi v svoji zgodovini cerkvene glasbe „Geschichte der Kirchenmusik“ 1871, pisal v prilog gregorianskemu koralu.

Glavna zasluga za obnovitev in za znanstveno preiskavanje gregorianskega, posebe tradicionalnega, torej pristnega koral, gré pa brez dvoma solesmeskim benediktincem, učenim možem na klasičnih tleh mnogoterih reform, kateri so si postavili nalog, dosledno in na strogo znanstveni podlagi prodreti do pristnih melodij cerkvenih napevov in tako na novo vpeljati pravi gregorianski koral.

Voditelja sta dva moža: Guérangerjev učence Dom Josip Pothier (izr. Potié; roj. 1835), sedaj opat v St. Wandrille, in pa njegov sobrat, Dom André Moquereau (roj. 1849), kateremu je bil Pothier sam učitelj.

Dva imenitna dogodka v zgodovini koralovi tvorita podstavek njenemu delu. Prvi, da je belgijski jezuit, Louis Lambillotte (izr. Lui Lambiljöt, 1797—1855) našel šent-galski antifonar (rokopis št. 339), katerega je smatral tistim, ki sta ga prinesla za časa Karola Velikega rimska peveca Petrus in Romanus v ta samostan. Lambillotte je izdal l. 1851. natančen posnetek (faksimile) po izvorniku kot „Antiphonaire de Saint Grégoire“ z zgodovinskimi in kritičnimi razpravami. Po njegovi smrti je dal P. Dufour (izr. Dūfür) natisniti še nekatere druge razprave o koralu, potekle iz Lambillottovega peresa. Pri določevanju starosti se je Lambillotte sicer za kakih 200 let zmotil; kajti šent-galski antifonar je le prepis tistega, ki sta ga prinesla s seboj Petrus in Romanus, in pripada 10. veku; navzlic tej pomoti pa je bila izdaja velike vrednosti.

Še večjega pomena je postal montepellierski rokopis (H. 159), ki ima notacijo v nevmah in v črkah tako, da se napev lahko bere in v našo pisavo preloži. Ta rokopis je baje le za kakih 100 let mlajši od šentgalskega. Tu je zastavil Pothier svoje preiskave. Opomniti je pa, da je tudi Lambillotte delal in pisal opiraje se na spise opata Guérangerja.

Pothier je od mladeniških let sèm proučeval knjižnice in arhive ter nabiral gradivo; po 24 letnem pripravljanju in primerjanju je izdal l. 1880. svoje temeljito delo „Les mélodies Grégoriennes“. P. Ambrozij Kienle je priobčil to knjigo l. 1881. v nemškem prevodu.

Na podlagi teh preiskav pa je Dom Pothier priredil enotno urejeno novo izdajo gradualnika (Liber Gradualis), ki je prišla v Tournai-ju (izreci: Turnê) l. 1884. na dan. Temu so sledile še druge liturgične knjige (Vesperae, Completorium, itd.). V vseh teh knjigah je Pothier podal liturgom in glasbenikom prvo znanstveno urejeno izdajo tradicionalnega koral. To je bilo mogoče, ker se je bil evropski kongres za liturgično petje v mestu Arezzo (11.—15. septembra 1882) izrekel z o p e r oficielne koralne knjige in želel, da se nadaljuje proučevanje starih napevov in da se razširjajo teoretična dela o njih. Opomniti je, da se je sedanji papež, sv. Oče Pij X. že takrat kot udeležnik tega kongresa odločno zavzemal za tradicionalne melodije.

Rekli smo, da je kongres areški želel razširjevanje teoretičnih spisov.

Temu je ustregel zlasti Pothierjev učenec Dom Moquereau s tem, da je ustanovil periodično izhajajoče delo o stari notni pisavi „Paléographie musicale“ (izr. Paleografi müzikál). Od tega dela je dosedaj dovršenih 8 zvezkov. Vsebina sestaje iz fototipičnih snimkov starih rokopisov; tako je

n. pr. zgoraj omenjeni antifonar šentgalski priobčen v 2. zvezku, rokopis montpellijski pa v 7. zvezku tega dela); v besedilu je razlaga znamenj in notacijskih posebnosti. Razven tega prinaša „Paléographie musicale“ sestavke o zgodovini, o tehniki, o estetiki in o popevanju koral na res širokem temelju. Kako ti učenjaki in umetniki delajo, kaže n. pr. slučaj, ki so si ga izvolili, da dokažejo trditev, da so srednjeveški napevi pristni, torej v obče gotovo tisti, ki jih je sv. Gregor odobril.

Zasleduje napev za gradual „Justus ut palma florebit“ niso izdajatelji paleografije nič manj nego 200 raznih rokopisov fotografično posneli, to pa takih, ki imajo navadne nevme na prostem polju brez črt, in takih, ki jih imajo že na črtah, raz katere se morajo napevi brati z vso gotovostjo. Te snimke so zbrali iz rokopisov od 9. do 17. veka, jih potem primerjali in se prepričali, da imajo vsi rokopisi eno in isto melodijo. V časih se dobi kak razloček, a ta je vedno nebitven. Glede posameznih melizem in notnih skupin pa v obče soglašajo. Sevé, da je tako tudi pri vseh drugih napevih. S tem je pa neovržno dokazano, da je i ustmeno i pismeno sporočilo v vsem srednjem veku do potridentske reforme enotno in zanesljivo.

Dasi izhaja „Paléographie musicale“ od l. 1889. sém, dasi je prinesla zdavna neovržene dokaze, da so bili gregorianski napevi v prvi dobi in skozi ves srednji vek mnogo drugačnejši, nego jih podaja „medicea“, dasi je jasno obrazložila, da so tradicionalni napevi umetniško mnogo višji, nego prena-rejeni medicjski, navzlic vsemu temu dolgo ni bilo mogoče, zanimati širših krogov za pristne napeve.

Vzrok temu je bil, da je bila cerkvena oblast sama vezana. To je pa takole prišlo. Okoli l. 1850. so začeli izdajati zasebniki koralne knjige (na primer Vilsecker, Hermesdorff, itd.). Edinosti od tega ni bilo pričakovati. Zato so se v Rimu začeli zanimati za to stvar in so želeli dobiti napeve, ki bi odgovarjali potrebam vse zapadne cerkve latinskega obreda. Najprej so hoteli odobriti gradualnik, ki je tedaj veljal za škofiji Rheims in Cambrai (Rêms in Kambrê). A našli so pri natančnem preiskavanju in primerjanju nekatere nedostatke v njem, zato so opustili to misel in se zatekli spet k medicjski izdaji. Za oni čas je bilo to morebiti edino mogoče. Ta izdaja je bila svoj čas odobrena od svete stolice, napevi so tedanjemu ukusu odgovarjali in težave pri izvajanju niso bile prevelike. Primerjalnih študij takrat ni še bilo skoraj nič na svetlem in tradicionalnih melodij skoro nihče ni poznal, in tisti trije ali štirji možje, ki so jih poznali, niso bili sigurni, da poznajo prave in pristne napeve.

Tako so poverili vrlemu duhovniku in učenjaku, ki je ob enem tudi izvrsten glasbenik, pregledovanje medicjske izdaje in prireditve za tisk: to je bil preč. g. dr. Frančišek Ksav. Haberl. Ta izvrstni gospod pa ni bil nikdar ovira tradicionalnemu koralu, zapreke je delal tiskovni privilegij, katerega je podelila sv. stolica rezenskemu tiskarju in založniku Frideriku Pustetu, l. 1870.

S tem se je ustvarilo pravno stanje, katero je v enaki meri vezalo oba kontrahenta na 30 let.

Sv. Oče Pij IX. je odobril l. 1873. Pustetovo izdajo, in papež Leo XIII. jo je pripoznal avtentično takoj po svoji izvolitvi, l. 1878. In ko je areški kongres l. 1882. izrekel željo, da naj se vpelje spet tradicionalni koral, je kongregacija za sv. obrede to odklonila in l. 1883. določila, da so samo tisti napevi avtentičnimi smatrati, kateri so bili potrjeni v rezenski izdaji.

Med tem je pa učeno delo preiskavanja in umetniško delo rekonstrukcije napredovalo.

Leta 1884. je prišel Pothierjev „Liber Gradualis“ na svetlo — ne kot kaka konkurenčna izdaja, temveč kot sad primerjalnih študij. Menihi solesmeski so se te izdaje tudi poprijeli.

Učeni in prosvetljeni papež Leo XIII. je videl to velikanko delo in je cenil napor. Ko je bil Pustetov privilegij komaj potekel, je poslal Leo XIII. opatu solesmeskemu Delatte-ju breve (17. maja 1901), v katerem hvali in priznava trud, ki ga imajo on in njegovi menihi gledé na pristne napeve sv. Gregorija, ter izrečno pravi, da ne odklanja solesmeske izdaje. Od tega trenutka ni bila Pustetova izdaja več edino avtentična.

Učeni starček se je kmalu potem preselil v večnost. Njegov naslednik na stolu sv. Petra je pa že 22. novembra 1903 izdal svoj „Motu proprio“, v katerem pripoznava tradicionalne napeve avtentičnimi.

S tem je vpeljan stari, to je „tradicionalni“ koral. Prvi praktični nastop je bil 11. aprila l. 1904., ko je pri slavlju sv. Gregorija med papeževim pontifikalnim opravilom pelo nad tisoč pevcev v cerkvi sv. Petra mašo „de angelis“ v tradicionalnem koralu. Da je bilo mnogo odpora, odkritega in prikritega, to je naravno.

Pevcem in zborovodjem se zdi sitno, da se morajo vnovič malo vaditi; drugim so spet denarne žrtve preveč, katere morajo prinesiti, da si nabavijo novih knjig; spet drugim so napevi predolgi, nekaterim pisava ne ugaja in posebno ojstrim kritikom se ne zdi, da imajo pred seboj častitljive melodije sv. Gregorija. To se bode sčasoma vse obrusilo in poglelo. Sevé, sedanja generacija bo morala iti pod rušo in potem bo tradicionalni koral prišel enoten v svetišče.

Dandanes to lahko rečemo, ne da bi bili proroki. Smisel za veliko kulturno delo naših prednikov, in pradedov raste od dné do dné. Tudi velikansko kulturno in umetniško delo sv. Gregorija bo zmagalo in si pridobilo popoln ugled. Blagor tistemu, ki more občutiti že sedaj, kot član tega rodu, kolikega pomena da je za katoliško liturgijo pristni koral.

A da smo danes na tem stališču, imamo se zahvaliti tridesetletnemu delu avtentične medicijske izdaje. Tistim možem, ki so se trudili ž njo, gre naša hvaležnost! Niti najmanjše stvari jim ne moremo in ne smemo očitati: prirejali so knjige avtentične izdaje in so služili cerkveni liturgiji in sv. stolici. Danes je stvar drugačna: sv. stolica je pripoznala avtentiko tradicionalnim napevom, a šele potem, ko se je ob ogromnem delu prepričala, da so te melodije pristnejše, izvirnejše, nego tiste, ki jih obsega „medicea“. Sedaj, ko se je avtentika preložila, ne bo nihče več usiljeval medicijske izdaje — razven če bi sv. stolica iz tehničnih vzrokov to ukrenila. A tudi

tedaj, če bi se to zgodilo, ne bo nihče več tajil, da je tradicionalni koral pristnejši in umetniško boljši, nego reformirani.

Omenili smo velikih zaslug, ki jih ima „medicea“ kot moč, katera je pripravljala pot tradicionalnim melodijam. Pri tem ne smemo pozabiti „Cecilijanskih društev“ in njihove delavnosti. „Medicea“ jim je bila krepko orožje, s katerim so širili svoje ideje za izboljšanje cerkvenega petja. In da ostanemo doma: ali ni mari naše „Cecilijino društvo“, osobito v prvih letih svoje delavnosti, največ izvršilo in doseglo s koralnimi knjigami medicijske izdaje? Vzemimo prve letnike tega lista in primerjajmo, koliko podučnih spisov velja koralu! Kako krasno bi morala uspevati glasba, in kako lepo bi se moral razevitati tudi tradicionalni, sedaj avtentični koral, ako bi se člani „Cecilijinega društva“ le z na pol toliko vnemo lotili ga, kot smo se pred kakimi 30 leti lotili mi medicijskega, ki je bil takrat cerkveno pripoznan. (Prim. tudi Cerkv. Glasb. 1893, str. 49 in usl.: „O izboljšanju koral v poslednjih 50 letih“, spis, ki pregledno obvešča o reformi).

In kar se je tedaj pisalo o koralu v „Cerkvenem Glasbeniku“ to velja v obče tudi še danes — izvzemši napeve.

Marsikdó bi tudi dandanes tiste starejše spise sebi v prid prebiral in srkal iz njih pouk in vnemo za lepo stvar.

Iz teh potez je pač razvidno, da je tradicionalni koral umetniška zadeva — in to v prvi vrsti — i za cerkev i za njene sinove in služabnike.

Glasbeniki torej, ki se bavijo s tradicionalnim koralom in ga gojé, delajo v prvi vrsti kot umetniki in izpolnjujejo idealno dolžnost svojega poklica. In kdor umetniško čuti pri tem delu, čuti in dela ob enem tudi v cerkvenem duhu.

Ali ni to vzvišena naloga za vsakega glasbenika? Na delo torej in gojimo tradicionalni koral!

Na Dunaj.

(Piše Fr. Kimovec.)

(Dalje.)

U St. Gabrielu smo si ogledali vse prekrasne naprave, razne zbirke, ki so me, zlasti etnografske in naravoslovske, zelo zanimalé. Svoje gojence namreč misionarji že za časa študij navadijo, da znajo preparirati najrazličnejše naravoslovske objekte, ki jih iz misijonov pošiljajo svojemu zavodu. Spremljal nas je in nam razkazoval prof. p. Schmidt, znani izdajatelj etnografskega znanstvenega obzornika z imenom „Anthropos“.

Pa odpeljimo se brž zopet nazaj na Dunaj, da se še par stvari pomenimo! Vsega kar sem na Dunaju čul in videl ne bom opisoval. Koga pa naj zanima, kako smo bili na cesarskem dvoru sprejeti, kako nas je naučni minister pogostil, kako nam je dunajski župan dr. Lueger knežjo večerjo priredil, kdo bi hotel to brati?! Samo kar je v ožji zvezi s cerkveno glasbo!

Reči moram, da se za glasbo, kakršno imajo na Dunaju po cerkvah, nisem mogel prida navdušiti. Res, da imajo dobre pevce, zlasti soliste, orkestre karseda izvežbane, toda da bi bil slog klasikov v vsakem oziru za cerkev vzoren, tega si njih največji zagovornik ne bo upal trditi. So bila v cerkvenih skladbah Haydnovih, ki so se proizvajale v dvorni kapeli, v cerkvi sv. Štefana, tudi v koncertni dvorani, bila so — pravim — krasna mesta, v vsakem oziru za liturgično petje primerna; tako n. pr. je njegov *Te Deum* (v C), ko se je proizvajal v koncertu z malenkostnimi izjemami popolnoma liturgično korekten. Nasprotno je pa n. pr. njegova marijacejska maša, ki smo jo slišali v dvorni kapeli, zlasti v nekaterih delih n. pr. takoj „*Kyrie*“ kakor lepa ljubezniva igračka, ki jo človek rad vidi oziroma sliši v dvorani, zidani, oziroma okrašeni v baročnem, boljše rokoko-slogu, polni elegantnih toalet, (najbolj bi prijale iz dobe rokoja!) galantnega dvorjenja, duhovitih dovtipov, žarečih oči, gorkih src. Cerkev pa ni za ta namen zidana in zlasti ne, če se hkrati v njej vrše bogoslužna opravila. (Sicer se jih je pa udeležilo veliko salonu, ne cerkvi primerno, čemur se sicer nisem čudil samemu na sebi — saj je bilo veliko drugovercev, ki so kot udeleženci koncerta imeli pristop. Čudno se mi je le zdelo, da ni nihče opozoril, da je treba tudi takrat cerkvi primernega vedenja, ko petje poneha. V dvorani nam je cerimonijski mojster takoj potrkljal s palico ob tla, če smo hoteli malo bolj glasni postati.)

Slišal sem poleg te še dve drugi Haydnovi maši, eno pri sv. Avguštinu, drugo v cerkvi sv. Štefana na binkoštno nedeljo. Zadnja je bila na precej mestih veliko bolj mirnega značaja, veliko manj poskočna. Stali smo skupaj z dr. Matthiasom strassburškim, Weinmanom, rezenskim kapelnikom in morda še nekaterimi drugimi ob mogočnem stebru blizu desnega vhoda nasproti stranskemu koru. Proti koncu maše se nam je pridružil še v cerkvenoglasbenih krogih po svoji enostranski znemi znani dr. Schnierich. On hoče z vso silo prepričati cel svet, da je Haydn najboljši zgled prave cerkvene glasbe; pri svojem predavanju je navajal celo sedanjega sv. Očeta in njegov „*motuproprio*“, kot da bi „*motuproprio*“ bil pisan v prilog glasbi, kakršna je v liturgičnem oziru Haydnova. Pri njem — se zdi — velja samo Haydn. Kjer se kaka Haydnova maša v cerkvi proizvaja, vselej to razbobna po časnikih, zlasti če se v kakšni cerkvi na novo vpelje. Za drugo glasbo se dela, kakor da nima zmisla. Vsako priliko izrabi, da vodo na svoj glasni mlin navaja, čeprav nima pravice; vsako besedo tako zasuje da je njemu prav.

Prašal nas je torej kako nam ta maša ugaja, zakaj po marijacejski smo poprej precej ostro udarili. Odgovorili smo mu, da nam ta maša veliko bolj ugaja z ozirom na cerkveno rabo in par dni pozneje sem bral članek Schnierichov v „*Vaterlandu*“, kako da so bili celo strogi Cecilianci s Haydnovimi mašami zadovoljni in zanje navdušeni. Pa tega ni tako nihče niti mislil, kakor je mož pisal. Nihče izmed nas ni rekel, da je zadovoljen, kaj še kaj več, rekli smo, da smo bolj zadovoljni s to mašo nego s prvo, s prvo pa nismo bili prav nič zadovoljni.

Dr. Schuerich je tak, kakor jih je pri nas cela vrsta, ki venomer povdarjajo: Riharja pa Riharja! Že prav, če se Riharjeve pesmi pojo, ampak ohranimo dobre, ki so v glasbenem oziru res lepe in res za cerkev primerne, drugo pa pustimo. Prav s tem namenom sem začel izbirati in izdajati Riharjeve pesmi, ki se mi zdi vredno, da se ohranijo, ki se jim v cerkvenem oziru nič ne more očitati. To pa zato, ker bi rad enkrat videl konec zasebnega, zakonnega mečkanja, ohranjevanja in popravljanja, ki se ne more kontrolirati in kakor „predenec“ po detelji vsak višji polet, vsak pravi, resni napredek v cerkveni glasbi že v kali zamori. — Precej sem jih zaradi Riharja slišal: najprej me je g. Stanko obdelal, potem mi jih je veliki občni zbor naložil¹⁾, pred kratkim je pa nam popravljavcem Riharjevih pesmi dopisnik našega izbornega lista dal dober svēt, naj se Riharja nihče ne loti kaj izpreminjati, zakaj tega nihče ni zmožen. Rihar naj se sploh nič ne popravlja, ampak tak ohrani, kakršen je. Gospod dopisnik ga poje, pa nič ne popravlja, ampak samo v harmonijo včasih malo — prenaredi in napev nekoliko — popravi — tako nekako se izraža (dobesedno ne vem, ker nimam lista pri rokah). Zraven pa tako prenarejene napeve ponuja na ogled, kdor jih hoče.

Zato mislim, da bi ne bilo napačno, če bi se enkrat sešlo nekaj razboritih glasbenikov, ki bi stvar pretuhtali do dna, potem pa ali izdali zapisnik dobrih Riharjevih skladb, ali pa oskrbeli novo — nič ne rečem četudi — neizpremenjeno izdajo²⁾ teh res ohranitve vrednih skladb. Vsaj jaz sem tega mnenja: da naj se s smrtjo skladateljevo ne polože tudi njegovi res dobri spevi v grob. In takih je morda še za en zvezek; več komaj. Par res dobrih stvari, morda najboljših, celo ne kaže vnovič izdajati, ker jih — nihče ne bo pel: n. pr. črna maša“. Potem naj bo pa mir! Če naj bi samo Riharja vedno gonili, kam pa pridemo? Nam se hoče napredka! In da smo Slovenci v cerkveni glasbi od Riharja naprej zelo napredovali, priče tega so nam imena: Foerster, Hribar, Premrl, Saltner. Ne rečem, da je vsaka pesem napredek, kakor je še velikomanj vsaka Riharjeva pesem lepa. Mislim, da smem semkaj postaviti svetopisemsko besedo o možu; qui profert de thesauro suo nova et vetera³⁾. Pri tem se novejšim skladbam ni treba prav nič bati. Tudi preprosto uho našega ljudstva bo glasno izrekalo ugodo sodbo, naj se gg. organisti le potrudijo.

Sicer moram pa resnici na ljubo še to dostaviti — da mi — za mojo osebo in moj okus — ne bo prida žal, če se poizgube vse moderne skladbe z Riharjem vred, da mi le koral ostane, ta ubogi zaničevani preganjani

¹⁾ Pa moram reči, da sem bil z izvajanjem vobče zadovoljen, ker principialno smo vsi prav isto stališče zavzemali, le konkretno je šlo udejstvovanje teh načel pri meni drugo pot, kakor so si jo (konkretno) drugi mislili.

²⁾ Dasi je moje mnenje, naj se pri podobnih izdajah dà glasovom potrebna samostojnost, da ne bodo (razen prvega glasu) samo mašilo, in naj se nepotrebni okraski odstranijo.

³⁾ To se pravi: cerkveni glasbenik bodi podoben človeku, ki iz svojega zaklada stare in nove reči prinaša, stare in nove skladbe uporablja. Quod bonum — tenete! Kar je dobrega, to ohranite!

knez, ki ga na Dunaju tudi ali ne znajo ali pa nečijo ceniti. V dvorni kapeli mašnih spremenljivih spevov introita, graduala itd. sploh niso peli, v cerkvi sv. Stefana so pa vlekli dolg introit v modernem slogu, češ da se mora varovati „enotnost sloga“. Pa res ne vem, če je n. pr. poskočni Kyrie s svojimi ljubkimi kozolčki in galantnimi smehljaji v violinah kdovekaj bližji moderni glasbi nego koral, čem reči: če bi se težka maša Weirichovega introita kaj prida manj ločila od imenovanega Kyria nego čedno spremljan koral?

Zdi se mi, da so to izgovori krogov, ki jim je koral z devetimi pečati zapečaten knjiiga. In tudi ni moč koralu umeti, če se venomer pečaš samo z moderno glasbo, če si ne vzameš časa za nekakšne koralne duhovne vaje; to se pravi, da vso moderno bogato pa še večkrat bahato glasbo na strani pustiš in se resnem u koralnemu študiju posvetiš¹⁾.

Dopisi.

Ljubljana. (Poročilo o cerkveni glasbi v stolnici.) Po preteku enega leta, odkar sem prevzel vodstvo glasbe pri ljubljanski stolnici, se čutim dolžnega, poročati v „C. Gl.“-u, kakšno je bilo v tem času stanje zbora in kaj se je izvajalo.

Prva stvar, ki sem se je moral takoj v začetku lotiti z vso resnobo, je bila nabava dobrih pevcev in pevk; od pevcev in pevk, ki so sodelovali pod g. Foersterjem, jih je namreč pri mojem dohodu na kor ostalo v zboru komaj pičla polovica. Iskal sem novih, in dosegel polagoma z božjo in pomočjo nekaterih prijateljev, da je število zbora raslo in priraslo do približno trideset grl. Seveda, če bi bile pevke in pevec vstrajali, bi ne bil imel posebnih težav. Toda mnogi so peli le nekaj časa, potem pa odšli, nakar je bilo treba zopet iskati nadomestila. Pa hvala Bogu, če tudi se je stanje zbora skoro vedno ponekoliko preminjalo in bilo zdaj malo boljše, zdaj malo slabše, se je vendar izvajanje cerkvenega petja in glasbe skozi celo leto vršilo dosti redno in dobro.

Zborovodja oz. organist in pevski zbor pri stolnici nimata lahkega posla. Največ truda napravljajo latinske maše, ki se izvajajo vsako nedeljo in praznik ob desetih, o praznikih pa celo dvakrat: ob šestih in desetih. Razun tega je v stolnici mnogo Requiemov, Te Deumov, obilo slovenskega in nekoliko tudi nemškega petja. (Nemško se poje pri večernih šmarnicah v majniku in pri blagoslovih o priliki nemških postnih govorov.)

Latinske maše so se od 1. jul. 1909—31. jun. 1910 izvajale sledeče: A. Inštrumentalne: Brosig (M. in H-moll), Foerster (M. sol. op. 25.), Gruber (M. Mater Dolorosa) Mitterer (M. in hon. s. Caroli Bor., M. in hon. Ss. Cordis Jesu), Premrl (M. in hon. s. Christinae), Řihovsky (Missa Loretta), Sattner (Missa Seraphica.) — B. Z orglami: Benz (M. „O clemens, o pia, o dulcis V. M.“), Foerster (M. in hon. s. Caeciliae, M. in hon. immacul. Concept. B. M. V.), Goller (M. in hon. s. Clementis M. Hofbauer), Griesbacher (M. Rosa mystica, M. in hon. s. Stephani Protomart), Hribar (M. „Tota pulchra es Maria“), Kaim (M. in hon. s. Caeciliae), Kimovec (M. in hon. ss. Cordis Jesu), Koenen (M. Panis angelicus), Mitterer (M. in laudem et ador. Ss. Nom. Jesu), Rampis (M. Cunibert), Schildknecht (M. in hon. s. Joseph) Schweitzer (M. in hon. ss. Aug. Cust., M. in hon. Ss. Infantis Jesu).

¹⁾ Ne morem si kaj, da ne bi zopet opozarjal na veliko željo in zapoved sv. Očeta, naj se vse stori, da se zmisel za koral in njegova uporaba zopet poživí. Treba bo koralnih kurzov, zlasti si želim manjših, po dekanijah, kjer bi se šlo po 10—20 navdušenih organistov; na tak način, v malem krogu se z veliko manjšim trudom veliko več doseže nego v veliki množici, dasi seveda tudi veliki kurzi niso odveč ampak neizrečeno koristni. Morda učinamo tak večji kurz prihodnje leto?

Stehle (M. „Salve Regina“), Stein (M. in Es), Uhl (M. in F.) — C. A. capella: Cammiciari (M. in A-moll. — D. Koralne: M. de Angelis, M. in Dominicis Adventus et Quadragesimae.

Nekatere instrumentalne maše smo parkrat izvajali le z orglami, kakor tudi Foersterjevo mašo v čast sv. Ceciliji enkrat brez orgel. Koralne maše smo peli z orglami in brez spremljanja kakor so pač zahtevala oz. dovoljevala cerkvena določila. Vse maše razun treh (Foersterjeve v čast Brezmadežni, Griesbacherjeve v čast sv. Štefanu in Schildknechtove v čast sv. Jožefu) je izvajal mešani zbor.

Introite in komunije¹⁾ smo peli ves čas koralno po vatikanski izdaji. Semtertje smo peli koralno tudi ofertorij; koralni gradualni pa pridejo kot najtežji še le pozneje na vrsto. Pevci pojo iz Mathiasove izdaje (Epitome ex Editione Vaticana Gradualis Romani), ki je zelo praktična: koral transkribiran v moderne note in tisk prav čeden, le papir je malo šibak.

Requiem i so se izvajali sledeči: A. Za zbor z orglami deloma tudi z inštrumenti: Foerster (v d-molu), Obersteiner (v F-duru), Gruber (v c- in g-molu), Santner (v a-molu). B. Za en glas z orglami: Bauer, Gruber (v d- in c-molu), Hladnik (R. posvečen † p. Angeliku), Kimovec, Meurer, Mitterer, Premrl (rokopis), Witt in koralni. — Libera se je pela od sledečih skladateljev: Gruber, Koch, Meurer, Mitterer, Santner, Schwarz, Stadler, Witt in koralna.

Te Deum sem do sedaj izvajal le tri: dva Foersterjeva (op. 18. in op. 58.) in Gruberjev v C.

Graduale smo peli večinoma Foersterjeve, pa tudi druge, ofertorije zelo različne od domačih in tujih skladateljev, Asperges in Vidiaquam smo peli koralno in figuralno, Tantum-ergo iz Cecilije in raznih zbirk (omenjam Golerjevo, v kateri je posebno lep Zahlfeischov Tantumergo, str. 10.)

Slovenske cerkvene (mašne, Marijine, evharistične in druge) pesmi smo peli iz Cecilije, iz Slava Boga, Slava Jezusu, iz zbirke Rihar-renatus in raznih drugih. Pri nemških šmarnicah sem letos uporabljal večinoma Griesbacherjeve, najnovejše Mittererjeve in pesmi iz Engelhartove zbirke „Marienlob“.

Kar se tiče izvajanja stolnici primernih instrumentalnih in umetnejših maš s spremljanjem orgel, sem se v teku enega leta docela prepričal, da pevovodja, ki je obenem organist, tega dela sam nikakor ne more trajno in uspešno izvrševati. Tu treba na vsak način dveh dobrih in spretnih moči: treba stalnega dirigenta in treba stalnega organista. Kajti če mora organist orglati in hkrati dirigirati, večkrat še zraven peti, je to zanj prvič skrajna muka; drugič pa trpi pri tem produkcija sama kot taka, ker v tem slučaju ni mogoče težkih, zlasti polifonometnih skladb nikdar tako sigurno in dovršeno izvajati, kakor bi se jih sicer lahko, če bi na koro funkcionirala pevovodja in organist in bi se delo lepo porazdelilo. V tem zadnjem ugodnejšem slučaju bi organist nemoteno spremljal petje in obrnil lahko vso svojo pozornost na vezano igranje in na okusno registriranje, pevovodja pa bi se ravnatko brez vse skrbi za orglanje in spremljanje držal svojega posla in potemtakem tem lažje in boljše dirigiral zbor in oziroma še orkester. — Vsem onim gospodom duhovnikom (g. Kimovec, p. Hugolinu in g. Ferjančiču) in laikom (g. Vedralu, g. Bratovžu in g. Grumu), ki so mi tekom leta kot dirigentje večkrat priskočili na pomoč, izrekam tem potom iskreno zahvalo. Enako moram pohvaliti dva absolventa orglarske šole, g. Železnika in g. Krča, ki sta me večkrat prav dobro nadomestovala kot orglavea.

Nove orgle za stolnico napravi naš domačin, orglarski mojster g. Ivan Milavec, in upam, da bodo, če Bog da, postavljene do jeseni l. 1911.

Kako se bomo do takrat razvijali še na starem koro in ob vznožju starih orgel, o tem pa prihodnje leto osorej.

Stanko Premrl.

Ribnica. — Meseca majnika t. l. se je tu popevalo 110 Marijinih pesmi raznih skladateljev. Med drugimi navedem nekatere: Aiblinger, Belar, Foerster, Hladnik, Hribar, Počtnik, Rihar, Sattner, Sicherl, Vavken, Zupan in drugi.

¹⁾ Te smo ob navadnih nedeljah le recitirali.

Dosedanji pevski zbor obstoji iz 14 pevcev in pevk. Sedaj kmalu nastopi novi pevski zbor z 18 pevskega močmi, tako da bo pomnožen cerkveni pevski zbor šte 32 pevcev, seveda če ne bode štrajka, kar pa posebno v Ribnici ni izključeno. Dal Bog srečen izid!

Pred kratkim je v novi podružni cerkvi v Hrovači postavil in prenovil stare orgle mladi orglarski mojster g. Dernač iz Radovljice na Gorenjskem. Moram priznati, da je stare, že skoro nerabne orgle izvrstno popravil v popolno zadovoljnost cerkvenega predstojništva in občine. Zatorej toplo priporočam g. Dernača, orglarskega mojstra, za enaka dela vsem cerkvenim predstojništvom.

Josip Sicherl, organist.

Zapoge, meseca majnika 1910. — Mislim sem že, da ste moj zadnji dopis vrgli v koš, ker ga ni bilo v C. Gl. tri do štiri mesece; pa naposled je vendar zagledal beli dan in ste tako izpolnili, kakor ste o svojem času, preobloženi z dopisi, obljubili dopisnikom, da polagoma pridejo vsi na vrsto. Za danes nekaj drugega.

1. Prav umestno se mi zdi, da ste tako rekoč odprli nov predal v C. Gl. namreč: „Liturgične zadeve“. Mislim, da bi ta predal ne bil nikoli prazen, ako bi se hotele prereševati še mnoge nedostatkosti v tem oziru. Naj omenim le eno točko, ki je seveda za letos že prepozno, namreč obredi velikonočnega vstajenja, o katerem, žal, naša sinoda II. ni ničesar določila, zato pa tudi ni nobene edinosti glede tega po župnijah. Navadno je sicer tako, da duhovnik z Najsvetejšim v roki v božjem grobu zapoje trikrat „Alleluja“ in potem začetek pesmi: „Zveličar gre iz groba“, na kar pevci nadaljujejo to pesem, med tem ko se začne procesija.

Dvomim pa, da je to dopustno po liturgičnih pravilih, ki zahtevajo, da naj duhovnik z Najsvetejšim v rokah ničesar ne poje ali k večjemu, da kakor na sv. Rešnjega telesa dan po trikratnem alleluja zapoje začetek himna: „Pange lingua gloriosi“. O tem obredu sploh v rimskem obredniku ni nikakega določila, ker ga rimska cerkev ne pozna, in je menda le v naših krajih v navadi in bi ga torej morali določevati le škofjski obredniki s papeževim dovoljenjem. Morebiti bi hotelo Cecilijino društvo to stvar sprožiti?

Tako bi se dalo še veliko drugih točk spraviti v ta „novi“ predal.

2. Dalje omenim neko točko iz dopisa g. Mateja Ahačiča iz Hrenovic v zadnjem C. Gl. — Ondi pravi, da ondotni pevski zbor še ni prišel do tega, da bi pri petih sv. mašah proizvajali izpremenljive mašne dele, pa da so vendar že dobro peli 5 latinskih maš in 1 „Requiem“.

K temu bi si usojal opomniti, da bi bila v začetku zadostovala ena latinska maša, hkrati pa naj bi se bili izpremenljivi mašni deli vsaj recitirali v falso bordonih, kak lahek offertorij pa tudi figuralno naučil, kar bi jim bilo gotovo veliko manj težav delalo, kakor se zopet novih maš učiti. Pri nas nismo hoteli, po liturgičnih pravilih tudi ne smeli poprej izvajati latinske maše, dokler nismo vseh, tudi izpremenljivih delov, četudi le v falso bordonih in le deloma koralno izvajati znali, dasi imamo le slab pevski zbor 4 mladih deklet in 2 možakov, ki je šele na belo nedeljo l. l. javno nastopil. In prva maša je bila eno glasna koralna „de angelis“, ki smo jo izvajali v nedeljo po sv. R. T. na god sv. Antona Pad. z vsemi izpremenljivimi deli. Pozneje smo se naučili še enoglasno mašo: Joos missa s. Agnetis, ki je dokaj lahka in melodiozna maša po motivu slovesnega Ite missa est, ter smo jo peli na Veliki Šmaren in o Božiču, seveda z vsemi izpremenljivimi deli. Tretjo sv. mašo smo se naučili sedaj za Veliko noč in sicer troglasno Singenberger Missa in hon. s. Aloisii, ki je tudi prav lahka in dostojna.

Hkrati smo se naučili tudi vse izpremenljive dele za Veliko soboto in Veliko noč in sicer: čvetroglasni „Alleluja“ po p. Angelikovi harmonizaciji, „Confitemini“ itd. pa po nekem Wittovem falso bordonu; dalje koralne vespere tega dneva. Za popoldne pri procesiji pa razun trikratnega „alleluja“, in velikonočnih pesmi še koralni „Te Deum“ po Edenhoferjevi harmonizaciji.

Za Veliko noč pa smo se naučili tudi deloma koralni, deloma recitativni introit, graduale, sequentia, communio, pa offertorij iz zbirke: Tresch Enchiridion, v katerem se nahajajo za vse večje praznike lahki in dostojni moteti.

Naj še omenim, da na Veliki četrtek ne pojemo pete maše, ker pevke in peveci še niso dovolj zanesljivi, da bi vspevali brez spremljevanja z orglami, torej raje pojemo v domačem jeziku pri tih maši, duhovnik pa tudi „glorije“ ne zapoje, mar več le prav glasno recitira na en ton, da se potem zvoni in zvončka ter z orglami poje kakor po navadi. S tem upamo zadoščevati liturgičnim pravilom, pa tudi slovesnosti ne popolnoma opustiti. Jako neumestno in proti liturgičnim pravilom pa se mi zdi, da se skoraj povsod poje na ta dan v domačem jeziku pri peti sv. maši. Mislim, da bi se temu lahko opomoglo na naš način, kjer ne morejo popolnoma izvrševati liturgičnih zahtev.

3. Za danes še omenim končno, da liturgična pravila ne zahtevajo, da bi se moral pri neslovesnem kropljenju peti latinski „Asperges“, ozir. „Vidi aquam“, ampak le takrat, kadar ga mašnik pred oltarjem intonira, recimo le kadar je peta maša, pri navadnih mašah pa zadošča, da se na koru poje v domačem jeziku, mašnik pa ga natihoma moli pred oltarjem. Torej bi svetoval, naj se opušča vsako nedeljo ga slovesno peti, namreč le o slovesnih prilikah. Vendar pa naj bi se nobeno nedeljo ne opustil, n. pr. na Velikonoč, kakor menda delajo v kamniški dekaniji, kakor so menda sklenili na neki konferenci, kdo ve s kakšnim privilegijem?! Pristavim še, da nočem s tem denuncirati, ampak očitno grajati, da se celo v Kamniku poje pri petih mašah slovensko, kakor se je n. pr. letos zgodilo pustne dni, kar vem iz merodajnega vira. Če tak izvežban zbor tako v obraz bije cerkvenim določilom, kaj pa hočemo početi mi ubogi začetniki novinci! Ali se nam ne bo očitalo, da se še v mestih malo zmenijo za cerkvena določila, torej pač ne morejo tako strogo vezati? Ali se ne daje s tem slab zgled in jemlje veljavo cerkvenim določilom! Videant consules! — Če se vam zdi predolgo in pretežavno popolno liturgično peti, pa opustite peto mašo, in pojasnite ljudstvu, zakaj to, pa bo zadovoljno in dobilo čim dalje večje spoštovanje do sv. cerkve in njenih določil.

Gr. J—lj.

Naše priloge.

Danes prinaša priloga štiri mašne speve, zl. p. Hugolin Sattner, in petero himnov v čast sv. Rešnj. Tel., zl. kanonik Fr. Walezyński (Tarnow, Galicija.)

Glede Sattnerjevih mašnih pesmi omenjam, da so bile že natisnjene, in sicer prva in četrta v zbirki cerkvenih pesmi, ki so izšle v Novem mestu l. 1879., druga in tretja pa v zbirki mašnih pesmi, ki so izšle v Ljubljani l. 1906. Vendar če primerjamo njihovo prejšnjo in sedanjo obliko, najdemo med njima precejšnjo razliko. P. Hugolinu se je zdelo potrebno, nekatera mesta izboljšati, in prav zato ker so vsi štirje spevi sedaj popolnoma uglajeni in kolikor toliko novi, jih prinašamo tudi v „C. G“-u. Primerjalni študij spevov v prvotni i sedanji obliki nam pokaže to-le: Pri prvi pesmi vidimo, da teko posamezni glasovi veliko samostojneje in da so harmonije mnogo bolj raznolične nego v prvotni fakturi. V četrti pesmi, ki se je že preje prav lepo prezentirala, je v sedanji obliki tek glasov še bolj uglajen. Druga pesem je sedaj bolj preprosto zložena, ker je odpadel na nekaterih mestih nepotrebn kontrapunktiški balast. Sploh se glasi ta pesem v novi obliki bolj mirno in naravno. Pri tretji pesmi je g. skladatelj izboljšal zlasti prvi del, kjer sta bili prvi dve periodi nekoliko nesimetrični. Nekoliko predrugačen in ritmično uglajen je tudi konec pesmi.

Walezyńskega lahki in blagoglasni zbori bodo brezdvomno dobro došli. Porabni niso le za praznik sv. Rešnj. Telesa, ampak tudi za druge prilike, n. pr. pri izpostavljenju sv. Rešnj. Telesa, kadar se poje v latinskem jeziku.

S. P.

Razne reči.

— Orglarska šola „Cecilijinega društva“ je dovršila šolsko leto 1909/10 (XXXIII. letnik) v četrtek dne 7. julija. Ob sedmih zjutraj je bila v ta namen sv. maša v stolnici, pri kateri so orglarski učenci peli koralno Missa de Angelis. Po sv. maši se je vršilo v šolskih prostorih (Vodnikov trg 5) javno izpraševanje učencev združeno s produkcijami. Učenci, ki jih je bilo v minolem šolskem letu le devetnajst (eden je namreč izstopil o Božiču), so pri izpraševanju iz liturgike, zgodovine cerkvene glasbe, harmonije in kontrapunkta večinoma precej dobro odgovarjali in pokazali istotako v igri na klavirju in orglah kakor tudi v obojem petju (koralnem in figuralnem) lep napredek. Spričevalo usposobljenosti za orglarsko službo so dobili sledeči abiturienti: Bohinec Anton s Trate, Fabjan Avguštin iz Strazišča pri Kranju, Grom Anton iz Rakitne, Ivšič Alojzij iz Boršta pri Krškem, Krč Frančišek iz Kokre, Zlobko Ivan iz Zupečevasi pri Krškem in Železnik Martin iz Velikih Brusnic.

Sklepno slavnost so počastili s svojo navzočnostjo: predsednik Cec. društva, preč. g. kanonik dr. Andrej Karlin, ki je abiturientom razdelil spričevala in jih vspehval k nadaljnjemu marljivemu in vstrajnemu študiju, g. ravnatelj Foerster, preč. g. svetnik P. Hugolin, vlč. g. Kimovec, kaplan v Animi in več drugih prijateljev našega zavoda.

Šolsko leto 1910/11 se prične v orglarski šoli v ponedeljek, dne 12. septembra. Ob treh popoldne se bodo vršili vsprejemni izpiti in sprejemanje novih učencev, ki naj prinesejo s seboj rojstni list ter spričevalo navedenosti.

— Cerkvenglasbeni tečaj se bo vršil v letošnjih počitnicah v Pragi (v emavskem samostanu) od 11. do 20. avgusta.

— Te dni je izročil našemu Cecilijinemu društvu blag. g. prof. dr. Josip Mantuani po naravi izvedeno risbo pokojnega našega glasbenika Gregorja Rihtarja, kakor ga je risal svojedobno v Ljubljani bivaajoči slikar Karol Kurz pl. Goldenstein. Daroval jo je našemu društvu na priporočilo ravnatelja kranjskega deželnege muzeja sin slikarjev, v Gradcu bivaajoči šolski svetnik Ljudevit Kurz pl. Goldenstein. Cecilijino društvo se je darovatelju po svojem predsedniku toplo zahvalilo za pomenljivi dar in bo razobesilo risbo znamenitega našega skladatelja v orglarski šoli, kjer bodi v bodrilo učiteljem in učencem.

— Tvrdka Herder v Freiburgu in na Dunaju je poslala na vpogled 14. izdajo svojega „Messbuch“, kakor ga je sestavil in s praktičnimi opombami opremil pokojni beuronski benediktinec p. Anselm Schott. Odlikuje se ta knjiga s tem, da nudi za vse dneve v letu in za vse stalne praznike maše liturgične formularje v latinskem in nemškem jeziku. V preprosti vezavi stane „Messbuch“ K 3-96. Elegantno v usnje vezan z zlato obrezo pa K 5-28. Nekov izvleček iz te knjige pa je majhna priročna knjižica „Oremus“ ki obsega mašne formularje za vse nedelje in zapovedane praznike cerkvenega leta. Dobi se tudi v preprosti in elegantni vezavi; v prvi za K 2-64, v drugi za K 3-60. — O tej mašni knjigi, ki je za one, ki so večji nemškega jezika, prav priporočila vredna, smo že enkrat pohvalno sodbo izrekli. Priporočamo pa i danes „Messbuch“ in „Oremus“ vsem, ki znajo nemški, ker s tem jim bo dana prilika, da se seznaniijo z liturgičnim besedilom, ki se rabi pri sv. maši. Organizatori bi po tem potu lažje umevali besedilo menjajočih se spevov pri slovesni službi božji.

Oglasnik.

Himna na čast sv. Cirilu in Metodu. (Besede Silvin Sardenkove). Za štiriglasni mešani in moški zbor uglasbil Stanko Premrl. Lepa, mogočna himna, na zunaj preprostega ustroja, naznotraj bogate vsebine. Posebna vrлина je, da se tako lepo druži naš domači slovenski značaj z modernim glasbenim napredkom: to je naš slovenski cerkveno glasbeni duh, praznično oblečen. Seveda bo treba skladbo dobro deklamirati, da se zbudi efekt, ki v njej leži.

Fr. Kimovec.

Današnjemu listu je pridejana 7. in 8. štev. prilog.

Odgovorni urednik lista dr. Andrej Karlin. — Odgovorni urednik glasb. priloge Stanko Premrl. Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadržna tiskarna v Ljubljani.